

OBSAH

1	Úvod	9
2	Skupenské stavy látek	11
2.1	Interakce částic rozhodující o skupenství látky	12
2.1.1	Přitažlivé mezimolekulové interakce	12
2.1.2	Odpudivé mezimolekulové interakce	15
2.1.3	Vliv teploty a tlaku na skupenství látky	17
2.2	Plyny	20
2.2.1	Ideální plyn	20
2.2.2	Směsi ideálních plynů	22
2.2.3	Reálné plyny	25
2.2.4	Zkapalňování plynů; kritický stav	27
2.3	Kapaliny	30
2.3.1	Tlak nasycených par kapalin	30
2.3.2	Povrchová energie (povrchové napětí) kapalin	32
2.3.3	Viskozita kapalin	35
2.4	Tuhé látky	38
2.4.1	Krystalické tuhé látky	38
2.4.2	Amorfnní látky	42
	Úkoly	44
3	Termodynamické principy	45
3.1	První termodynamický princip	45
3.1.1	Termodynamické systémy a veličiny	45
3.1.2	Výměna energie mezi soustavami; vnitřní energie, teplo a práce	49
3.1.3	Formulace prvního termodynamického principu	51
	Úkoly	52
3.2	Aplikace prvního termodynamického principu	52
3.2.1	Izotermická expanze a komprese	52
3.2.2	Izochorické a izobarické děje; entalpie	54
3.2.3	Tepelná kapacita	56
3.2.4	Adiabatická expanze a komprese	58
	Úkoly	59
3.3	Druhý termodynamický princip	59
3.3.1	Vratné a nevratné děje; formulace druhého termodynamického principu	59
3.3.2	Entropie	61
3.3.3	Entropie – funkce stavových proměnných	62
3.3.4	Statistická interpretace druhého termodynamického principu	64
3.3.5	Tepelné stroje	65
	Úkoly	67

3.4	Termodynamické funkce a rovnováha	68
3.4.1	Maximální práce; Helmholtzova a Gibbsova energie	68
3.4.2	Obecné podmínky termodynamické rovnováhy	70
3.4.3	Chemický potenciál	71
	Úkoly	73
3.5	Třetí termodynamický princip	74
3.5.1	Změny entropie v blízkosti absolutní nuly teplotní stupnice; Nernstova věta	74
3.5.2	Planckova věta; nedosažitelnost nulové absolutní teploty	75
3.5.3	Shrnutí základních termodynamických principů	75
4	Termodynamika chemických reakcí	77
4.1	Chemická rovnováha	77
4.1.1	Reakční izoterma a rovnovážná konstanta	77
4.1.2	Standardní stavy	80
4.1.3	Výpočet rovnovážné konstanty	82
4.1.4	Dynamický model chemické rovnováhy; aktivační energie	87
4.1.5	Teorie absolutních reakčních rychlostí	89
	Úkoly	92
4.2	Termochemie	92
4.2.1	Reakční teplo	92
4.2.2	Termochemické zákony	94
4.2.3	Slučovací a spalná tepla	95
4.2.4	Vazebné energie	98
4.2.5	Závislost reakčních tepel na teplotě	99
4.2.6	Tepla skupenských přechodů; rozpouštěcí a zředovací teplo	100
	Úkoly	102
5	Termodynamika fázových rovnováh	103
5.1	Gibbsův zákon fází	103
5.1.1	Podmínka rovnováhy v heterogenních soustavách	103
5.1.2	Odvození Gibbsova zákona fází	105
	Úkoly	106
5.2	Jednosložkové soustavy	107
5.2.1	Clausiova – Clapeyronova rovnice	107
5.2.2	Fázový diagram jednosložkové soustavy	108
	Úkoly	109
5.3	Dvosložkové soustavy	110
5.3.1	Soustava kapalina – plyn	110
5.3.2	Dvě neomezeně mísitelné kapaliny	111
5.3.3	Dvě omezeně mísitelné kapaliny	115
5.3.4	Kapalné roztoky tuhých látek	118
5.3.5	Reálné roztoky; aktivita	123
5.3.6	Rovnováha mezi kapalnými a tuhými fázemi	125
	Úkoly	129
5.4	Třísložkové soustavy	130
5.4.1	Trojúhelníkové souřadnice	130

5.4.2	Rozdělovací rovnováha	131
	Úkoly	133
5.5	Adsorpční rovnováhy	134
5.5.1	Adsorpce	134
5.5.2	Adsorpční izoterma	135
5.5.3	Využití adsorpčních jevů	137
6	Elektrochemie	138
6.1	Rovnováhy v roztocích elektrolytů	138
6.1.1	Elektrolytická disociace	138
6.1.2	Disociační rovnováha; rozpustnost	140
6.1.3	Součin rozpustnosti	143
6.1.4	Autoprotolýza rozpouštědel; stupnice pH	152
6.1.5	Disociační rovnováhy v roztocích kyselin	155
6.1.6	Disociační rovnováhy v roztocích zásad	161
6.1.7	Disociační rovnováhy v roztocích solí; hydrolyza	168
6.1.8	Tlumivé roztoky (pufry)	170
	Úkoly	174
6.2	Vedení elektrického proudu v roztocích elektrolytů	175
6.2.1	Měrná vodivost (konduktivita)	176
6.2.2	Molární vodivost roztoků elektrolytů	177
6.2.3	Iontové pohyblivosti a molární vodivosti iontů	178
	Úkoly	179
6.3	Elektroodové rovnováhy	179
6.3.1	Elektrody a elektroodové děje	179
6.3.2	Elektroodový potenciál	181
6.3.3	Měření rovnovážného napětí galvanického článku	184
6.3.4	Dělení elektrod; elektrody prvního druhu	185
6.3.5	Schematický zápis elektrod a galvanických článků	187
6.3.6	Ostatní druhy elektrod	188
	Úkoly	193
6.4	Děje v heterogenních elektrochemických soustavách	195
6.4.1	Elektrolyza	195
6.4.2	Polarizace elektrod; polarografie	196
6.4.3	Elektrochemické zdroje proudu	199
6.4.4	Koroze kovů	201
	Úkoly	203
7	Interakce látek s elektromagnetickým zářením	204
7.1	Elektromagnetické záření	204
7.2	Optické vlastnosti látek	207
7.2.1	Odraz, lom a disperze světla	207
7.2.2	Molární (molová) refrakce	209
7.2.3	Optická aktivita	209
7.2.4	Struktura opticky aktivních látek	212
7.2.5	Rozptyl světla	213

7.3	Spektroskopické vlastnosti látek	216
7.3.1	Emisní a absorpční spektra	216
7.3.2	Lambertův – Beerův zákon	218
7.3.3	Mechanismus vzniku spekter	218
7.3.4	Elektronová a rentgenová spektra atomů	221
7.3.5	Molekulová spektra	225
7.3.6	Luminiscenční spektra látek	231
7.3.7	Ramanova spektra	233
7.4	Barevnost látek	235
7.4.1	Barevnost organických látek	235
7.4.2	Barevnost anorganických látek	237
7.5	Fotochemie	238
7.5.1	Reakce vyvolané fotodisociací molekul	239
7.5.2	Reakce fotochemicky aktivovaných molekul	241
7.5.3	Fotosyntéza	241
7.5.4	Fotografický proces	242
	Úkoly	243
8	Fyzikální chemie koloidních soustav	245
8.1	Klasifikace disperzních soustav	245
8.2	Struktura a stavové změny disperzních soustav	246
8.2.1	Aerosoly	246
8.2.2	Pěny	248
8.2.3	Pravé roztoky	249
8.2.4	Lyosoly a suspenze	252
8.2.5	Emulze	254
8.2.6	Gely	256
8.3	Kinetické vlastnosti koloidních soustav	258
8.3.1	Brownův pohyb	258
8.3.2	Difúze	259
8.3.3	Sedimentace	261
8.3.4	Dialýza	262
8.4	Optické vlastnosti koloidních soustav	263
8.4.1	Rozptyl světla v koloidních soustavách	263
8.4.2	Praktické aplikace rozptylu světla	264
8.5	Praktický význam koloidů	266
8.5.1	Koloidní soustavy v přírodě	266
8.5.2	Praktické využití koloidních soustav	267
	Úkoly	268
	Výsledky řešení cvičení a úkolů	269
	Rejstřík	280